

Momentplanering: Samhällsekonomi

Ekonomi betyder hushållning, hushållning med knappa resurser, vilket alltid har varit en faktor i människors liv, även på samhällsnivån ända sedan samhällen började växa fram med jordbruksrevolutionen 10 000 år sedan. Från att ha handlat om byars överlevnad, till fokus på enskilda stater, står vi nu inför nya utmaningar som den globaliserade ekonomin och sinande naturresurser. En arbetare i Sverige utkonkurreras av en arbetare i Kina och våra "svenska" fiskpinnar är i själva verket från Norge, innan de får åka till Asien för att filéas innan de paneras och försteks i Frankrike och hamnar i våra butiker.

Schema

	Må	Ti
49		Samhällsekonomiska system och ekonomins aktörer + Allsvenskan
50	Utbud- och efterfrågemodellen	Utbud- och efterfrågemodellen
51	Eget arbete, fri plats	Delprov: Ekonomiska system, aktörer och utbud- och efterfrågemodellen (30 minuter) + Vem vet bäst?
3	Ekonomisk tillväxt: BNP och konjunkturer	Sveriges ekonomisk-politiska mål Inflation och arbetslöshet
4	Finanspolitik	Penningpolitik
5	Resurstid, repetition	Kunskapstest

Resultatet av delprovet tas med i resultatet för kunskapstest. Om delprovet inte godkänns eller om du är missnöjd med resultatet, får du ny möjlighet att skriva det i samband med kunskapstestet.

Mål

Under momentet ska punkter 2-3 i ämnets syfte behandlas:

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållande påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
2. Förmåga att analysera samhällsfrågor och identifiera orsaker och konsekvenser med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.

Kunskapskrav

E	C	A
Eleven kan översiktligt redogöra för och analysera olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna.	Eleven kan utförligt redogöra för och analysera olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna.	Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för och analysera olika samhällens organisation och samhällsförhållanden samt de bakomliggande idéerna.
I sin analys förklarar eleven enkla samband och drar enkla slutsatser om likheter och skillnader mellan olika samhällens organisation.	I sin analys förklarar eleven samband och drar välgrundade slutsatser om likheter och skillnader mellan olika samhällens organisation.	I sin analys förklarar eleven komplexa samband och drar välgrundade slutsatser om likheter och skillnader mellan olika samhällens organisation.
Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra enkla slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.	Dessutom kan eleven utförligt redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra välgrundade slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.	Dessutom kan eleven utförligt och nyanserat redogöra för de historiska förutsättningarnas betydelse och dra välgrundade och nyanserade slutsatser om hur nutida samhällsförhållanden, exempelvis arbetslivets utveckling, påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge välgrundade argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge nyanserade argument för sina ståndpunkter och värderar med nyanserade omdömen andras ståndpunkter.
Eleven kan översiktligt redogöra för individens rättigheter och skyldigheter i rollen som konsument, förhållandet mellan hushållets inkomster och utgifter, tillgångar och skulder samt för sambanden mellan den privata ekonomin och samhällsekonomin.	Eleven kan utförligt redogöra för individens rättigheter och skyldigheter i rollen som konsument, förhållandet mellan hushållets inkomster och utgifter, tillgångar och skulder samt för sambanden mellan den privata ekonomin och samhällsekonomin.	Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för individens rättigheter och skyldigheter i rollen som konsument, förhållandet mellan hushållets inkomster och utgifter, tillgångar och skulder samt för sambanden mellan den privata ekonomin och samhällsekonomin.

Instuderingsfrågor

Sidhänvisningar vid frågorna (BLÅ/GRÖN).

A. Ekonomiska system, marknader och aktörer

1. Vad innebär det att ekonomi handlar om “hushållning med begränsade resurser”? (303/245)
2. Vad är produktionsfaktorer? (303/245)
3. Förklara kort de tre huvudsakliga produktionsfaktorerna. (303-4/245-6)
4. Ange och förklara nationalekonomins grundläggande frågor. (305/247)
5. Hur besvaras nationalekonomins grundläggande frågor i en marknadsekonomi? (305-6/247-8)
6. Vem var Adam Smith och vilka var hans viktigaste argument för marknadsekonomi? (305/247)
7. Hur besvaras nationalekonomins grundläggande frågor i en planekonomi? (306-7/248-9)
8. Vad innebär blandekonomi? Ge exempel på länder som präglas av blandekonomi. (307/249)
9. Ange och förklara de fyra huvudsakliga aktörerna i en sluten ekonomi. (308-11/250-3)
10. Vad består den offentliga sektorns inkomster av? (309/251)
11. Vad är transfereringar? Ge exempel. (308-9/250-1)
12. Vad är subventioner? Ge exempel.
13. Vad är ränta? (311/253)
14. Vad är räntegapet? (311/253)
15. Beskriv kort produktmarknaden, arbetsmarknaden och kreditmarknaden.

B. Marknadskrafterna: Utbud- och efterfrågemodellen och konkurrens

1. Vad innebär perfekt konkurrens? (313/255)
2. Rita upp en utbud- och efterfrågemodell: (313-5/255-7)
 - a. Förklara varför efterfrågekurvan lutar som den gör.
 - b. Förklara varför utbudsfrågan lutar som den gör.
 - c. Vad är jämviktspriset?
 - d. Varför kan inte priset på marknaden vara högre eller lägre än jämviktspriset?
3. Visa och förklara med hjälp av utbud- och efterfrågemodellen vad som händer med

jämviktspris och produktionsmängd på marknaden för kaffe om en larmrapport visar att kaffe leder till våldsamt diarré.

4. Vad är det för skillnad på priskänsliga och prisokänsliga varor?
5. Visa och förklara med hjälp av utbud- och efterfrågemodellen vad som händer med jämviktspris och produktionsmängd på marknaden för dasspapper (en prisokänslig vara) om en plötslig träddöd gör att en tredje del av träden ruttar bort.
6. Den perfekta marknaden som förutsätts i utbud- och efterfrågemodellen finns sällan i verkligheten. Vilka tre vanliga former av marknadsmisslyckanden finns det? Förklara dem kort. (316/258)
7. Förklara följande begrepp om konkurrens: (316-9/258-61)
 - a. Monopol
 - b. Oligopol
 - c. Monopolistisk konkurrens
 - d. Kartell

C. Tillväxt och konjunkturer

1. Vad är bruttonationalprodukten, BNP? (322/264)
2. Vad mäter man med BNP och BNP per capita? (322/264)
3. Vilka brister har BNP som mått på välfärd? (322-3/264-5)
4. Vilka alternativa mått på välfärd finns det? Ge två exempel. (324/266)
5. Vilka är Sveriges ekonomisk-politiska mål? (327/269)
6. Vad är tillväxt? (328/270)
7. Vilka två huvudsakliga sätt finns det för att få ekonomisk tillväxt? (328-9/270-1)
8. Rita upp en konjunkturmodell med trend och faktisk konjunktur, och förklara vad modellen visar. (329-30/271-2)
9. Jämför vad som kännetecknar hög- respektive lågkonjunktur. (329-30/271-2)
10. Beskriv utförligt varför vi inte kan ha en ständig högkonjunktur. (330-1/272-3)
11. Förklara följande begrepp: (330/272)
 - a. Recession
 - b. Depression
 - c. Inflation
 - d. Deflation
12. Vad innebär hyperinflation? Ge exempel på en stat som drabbats av det. (332/274)
13. Förklara de fyra huvudsakliga orsakerna till att inflation uppstår. (Använd gärna utbud- och efterfrågemodellen) (333/275)
14. Vilka skadliga effekter kan inflationen ha på ett lands ekonomi? (333-4/275-6)
15. Hur mäter man inflation? (335/277)

16. Vad är det för skillnad på konjunkturarbetslöshet och strukturarbetslöshet?
(335/277).

D. Ekonomisk politik

1. Vad är finanspolitik? (338/280)
2. Vad innebär det att staten för en expansiv finanspolitik? När bör staten göra det?
3. Vad innebär å andra sidan att staten för en kontraktiv (åtstramande) finanspolitik?
När bör staten göra det?
4. Förklara följande begrepp: (338/280)
 - a. Utgiftstak
 - b. Överskottsmål
5. Läs artikeln om budgetpropositionen för 2014 nedan.
 - a. Hur går det för tillväxten i Sverige och vad beror det på enligt Anders Borg?
 - b. Var befinner vi oss på konjunkturcykeln?
 - c. Vilken typ av finanspolitik har man beslutat att föra genom budgeten?
6. Vad är Riksbanken? (342/284)
7. Vad är reporäntan? (342/284)
8. Vad är det Riksbanken vill styra med reporäntan? (342/284)
9. Hur kan reporäntan påverka marknadsräntorna? (342-3/284-5)
10. Vad innebär det att Riksbanken för en expansiv penningpolitik? När bör Riksbanken göra det? (343/385)
11. Vad innebär det å andra sidan att Riksbanken för en kontraktiv (åtstramande) penningpolitik? (343/385)
12. Läs Riksbankens information om senaste räntebeslutet på nedan.
 - a. Vilket beslut har Riksbanken tagit om reporäntan?
 - b. Hur motiverar man beslutet?
 - c. När i tiden tror man att det är dags för räntehöjning? Vad är det som gör att man då måste höja räntan?

Reporäntan oförändrad på 1 procent

Datum 2013-10-24

Efter de senaste årens inbromsning ljusnar utsikterna för svensk ekonomi. Det har skett en viss förbättring på arbetsmarknaden och denna väntas bli tydligare under 2014. Samtidigt är inflationen låg. För att inflationen ska stiga mot 2 procent och för att stödja konjunkturuppgången har Riksbankens direktion beslutat att låta reporäntan ligga kvar på 1 procent. Reporäntan behöver vara kvar på denna låga nivå tills dess att konjunktoren är starkare och inflationen stiger. Liksom tidigare väntas reporäntan höjas först mot slutet av 2014.

Goda utsikter för svensk konjunkturuppgång

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden har sedan en tid varit ungefär i linje med Riksbankens prognoser. I euroområdet finns tecken på att en förbättring har inletts och i USA fortsätter återhämtningen. Samtidigt återstår fortfarande stora utmaningar. Den politiska oenigheten i USA om finanspolitikens inriktning är en källa till osäkerhet, liksom effekterna av den amerikanska centralbankens nedtrappning av tillgångsköp. Trots en något mer dämpad utveckling i flera tillväxtekonomier, växer världen som helhet i relativt god takt under de närmaste åren.

Återhämtningen i omvärlden bidrar till ljusare utsikter för Sveriges ekonomi. Stämningssläget hos hushåll och företag har successivt stigit samtidigt som det skett en viss förbättring på arbetsmarknaden. Låga räntor och en expansiv finanspolitik skapar förutsättningar för en starkare konsumtion bland hushållen framöver. Tillväxten i Sverige väntas därmed bli gradvis högre, vilket gör att sysselsättningen stiger snabbare och arbetslösheten sjunker.

Låg men gradvis stigande inflation

Inflationen är låg och mätt som KPIF väntas den vara runt 1 procent ytterligare en tid. När konjunktoren förbättras stiger importpriser och löner snabbare. Svenska företag har då också lättare att föra över sina kostnadsökningar till priser. Det gör att inflationen väntas nå 2 procent under 2015.

Låg ränta ger stöd åt konjunkturuppgången

För att stödja konjunkturuppgången och bidra till att inflationen stiger mot 2 procent behöver reporäntan vara fortsatt låg. Riksbankens direktion har därför beslutat att lämna reporäntan oförändrad på 1 procent. Reporäntan behöver vara kvar på denna låga nivå tills dess att konjunktoren är starkare och inflationen stiger. Liksom tidigare väntas reporäntan höjas först mot slutet av 2014. Den penningpolitik som förs bedöms stimulera den ekonomiska utvecklingen och bidra till att inflationen stiger mot 2 procent samtidigt som den tar hänsyn till de risker som är förknippade med hushållens höga skulder.

Regeringen föreslog nyligen att Finansinspektionen ska få ansvaret för de så kallade makrotillsynsverktygen i Sverige. När väl åtgärder vidtagits inom makrotillsynen kan riskerna förknippade med hushållens skulder antas bli mindre. Det kommer att påverka förutsättningarna för penningpolitiken, men hur mycket och hur snabbt är svårt att avgöra i dagsläget. Riksbanken kommer, precis som tidigare, att behöva följa och analysera risker och motståndskraft i det finansiella systemet och se hur dessa påverkar den allmänna ekonomiska utvecklingen och därmed penningpolitiken.

Prognos för svensk inflation, BNP, arbetslöshet och reporänta

Årlig procentuell förändring, årsgenomsnitt

	2012	2013	2014	2015	2016
KPI	0,9 (0,9)	0,0 (0,1)	1,2 (1,3)	2,7 (2,6)	2,9
KPIF	1,0 (1,0)	0,9 (1,0)	1,3 (1,4)	1,9 (1,9)	2,0
BNP	1,0 (0,7)	0,7 (1,2)	2,6 (2,7)	3,5 (3,6)	2,7
Arbetslöshet, 15-74 år, procent	8,0 (8,0)	8,0 (8,1)	7,8 (7,9)	7,2 (7,2)	6,6
Reporänta, procent	1,5 (1,5)	1,0 (1,0)	1,0 (1,0)	1,8 (1,9)	2,7

Anm. Bedömningen i den penningpolitiska uppföljningen i september 2013 inom parentes.

Källor: SCB och Riksbanken

Prognos för reporäntan

Procent, kvartalsmedelvärden

	2013 kv 2	2013 kv 3	2013 kv 4	2014 kv 4	2015 kv 4	2016 kv 4
Reporänta	1,00	1,00 (1,00)	0,99 (0,97)	1,15 (1,25)	2,24 (2,25)	2,88

Anm. Bedömningen i den penningpolitiska uppföljningen i september 2013 inom parentes.

Källa: Riksbanken

Vice riksbankschef Karolina Ekholm reserverade sig mot beslutet att hålla reporäntan oförändrad och mot räntebanan i den penningpolitiska rapporten. Hon förordade en sänkning av reporäntan till 0,75 procent och en bana där reporäntan ligger kvar på 0,75 procent till och med tredje kvartalet 2014 för att successivt höjas till ungefär 2,4 procent vid slutet av prognosperioden. Detta motiveras av hennes bedömning att en räntebana som under prognosperioden ger en högre prognos för KPIF-inflationen och en lägre prognos för arbetslösheten utgör en bättre avvägd penningpolitik.

Vice riksbankschef Martin Flodén reserverade sig mot beslutet att hålla reporäntan oförändrad och mot räntebanan i den penningpolitiska rapporten. Han förordade en sänkning av reporäntan till 0,75 procent, att reporäntan ligger kvar på den nivån till och med tredje kvartalet 2014 och att reporäntan från fjärde kvartalet 2014 höjs snabbt mot räntebanan i den penningpolitiska rapportens huvudscenario. [...]

ARTIKEL:

<http://www.riksbank.se/sv/Penningpolitik/Prognoser-och-rantebeslut/Reporantebeslut/2013/Reporantebeslut-23-oktober-2013/> hämtad 2013-12-03

Dyster prognos i Borgs höstbudget

Publicerat 18 september, 2013 av [Jonna Sima](#) - [Inga kommentarer](#)

På onsdagsmorgonen presenterade alliansregeringen sitt förslag till budget för 2014. De ekonomiska framtidsutsikterna är dystra. Regeringen spår att arbetslösheten inte kommer att minska förrän i slutet av 2015.

I den budgetproposition som **Anders Borg** i dag presenterar för riksdagen finns [regeringens](#) prognos för ekonomins utveckling samt förslag för hur de vill använda statens finanser. Den globala lågkonjunkturen beskrivs som orsaken till att Sveriges tillväxt väntas bli låg, för att gradvis växa under nästa mandatperiod. Först 2017 beräknas arbetslösheten hamna under sju procent.

– Vi har en mycket svag utveckling internationellt och vi behöver stötta tillväxten i svensk ekonomi för att skydda jobben – och det gör vi genom jobben, säger Anders Borg i en kommentar till budgeten på onsdagen.

Även underskottet i statens finanser väntas växa under de kommande åren. Inte förrän i slutet av nästa mandatperiod tror regeringen att Sverige kommer att gå med 1 procent plus igen. Det kan jämföras med de [tre procent av BNP](#) som de statliga finanserna gick plus med när Fredrik Reinfeldt efterträdde Göran Persson 2006.

I en kommentar på regeringens hemsida säger Anders Borg att Sverige ändå står sig starkt jämfört med resten av världen.

– Sverige har starkare finanser än nästan alla andra länder. Vi kommer snabbare tillbaka till balans och överskott än nästan alla de andra länderna, säger Anders Borg.

För att få fart på de ekonomiska hjulen vill regeringen satsa på den privata konsumtionen. Ett femte jobbskatteavdrag är ett steg i den riktningen. Men sänkning av skatten för pensionärer och en höjning av det särskilda bostadsbidraget för föräldrar med barn är också satsningar för att stärka hushållens ekonomi, enligt regeringen. Sammanlagt anser regeringen att det finns ett reformutrymme på 24 miljarder kronor.

– Lägre skatt för pensionärer och höjda bostadsbidrag gör att sammanhållningen förbättras. Men ytterst handlar det om jobben, därför prioriterar vi att stärka sysselsättningen, säger Anders Borg.

ARTIKEL: <http://www.dagensarena.se/innehall/dyster-prognos-i-borgs-hostbudget/> hämtad 2013-12-03